

1983/84:33

Fredagen den 25 november

Kl. 09.00

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 17 innevarande månad.

2 § Meddelande om svar på interpellation 1983/84:46

Anf. 1 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Inga Lantz har den 10 november 1983 framställt en interpellation till socialministern om normerna för socialbidrag. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Jag vill meddela att interpellationen på grund av min arbetsbelastning inte kommer att besvaras inom stipulerad tid. Jag har kommit överens med Inga Lantz om att interpellationen skall besvaras måndagen den 12 december.

3 § Svar på interpellation 1983/84:39 om fosterdiagnostiken

Anf. 2 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Margareta Winberg har ställt följande frågor till mig:

1. Hur avser jag att behandla faktarapporten om fosterdiagnostik från socialstyrelsen?

2. Anser jag att nuvarande hälso- och sjukvårdslag är till fyllest vad gäller information till blivande mödrar i frågor som rör fosterdiagnostik?

3. Anser jag att samhället/sjukvårdspersonalen vid konstaterad fosterskada skall *rekommendera* en kvinna abort?

4. Anser jag att nuvarande rätt till fri abort på något vis är hotad med hänsyn till utvecklingen av en tidigare diagnostisering av fosterskada?

5. Hyser jag några allmänna farhågor inför fosterdiagnostikens utveckling i vårt land?

Socialstyrelsens faktarapport om fosterdiagnostik har utarbetats av en

Om fosterdiagnostiken

expertgrupp som tillkallats av styrelsen. Socialstyrelsen har inhämtat synpunkter på rapporten från sjukvårdshuvudmännen och andra berörda instanser. Enligt vad jag har inhämtat sker f. n. en bearbetning av rapporten med hänsyn till remissinstansernas synpunkter. Avsikten är att rapporten skall utgöra underlag för allmänna råd från socialstyrelsen. I de allmänna råden kommer olika frågor att behandlas om fosterdiagnostikens syfte och möjligheter, om vilka som skall erbjudas fosterdiagnostik, om indikationer för olika diagnostiska åtgärder, om information till de blivande föräldrarna, om utbildning av personal m. m.

En central bestämmelse i den nya hälso- och sjukvårdslagen reglerar läkarnas informationsplikt. Patienten skall ges upplysningar om sitt hälsotillstånd och om de behandlingsmöjligheter som står till buds. Det gäller självfallet även frågor om graviditet och fostrets utveckling. Målet för hälso- och sjukvården skall enligt lagen vara en vård på lika villkor för hela befolkningen. Det innebär bl. a. att alla skall ha rätt till samma slags information, oavsett om de särskilt frågar efter den eller inte.

Jag vill också framhålla att det är utomordentligt viktigt att informationen till de blivande föräldrarna ges med största möjliga respekt för föräldrarnas egen uppfattning. Den information som lämnas föräldrarna bör vara nyanserad och ge ökad kunskap om fostret och dess utveckling. Sjukvårdspersonalen har här ett stort ansvar. Kvinnan får inte bibringas uppfattningen att man förutsätter att hon vill ha abort till följd av iakttagelser som gjorts vid fosterdiagnostiken. Det är viktigt att sjukvårdspersonalen uppmärksammar behovet av psykologiskt stöd till de föräldrar som kommer i en svår valsituation. Jag anser det vara en självklar skyldighet för samhället att stödja och hjälpa dem som föder handikappade eller sjuka barn.

Jag vill erinra om att enligt abortlagen beslutar kvinnan själv om abort t. o. m. 18:e graviditetsveckan. En nyligen avslutad utvärdering av abortlagen har inte visat på någon anledning att ifrågasätta abortlagens utformning. Några planer på att ändra abortlagen föreligger heller inte.

I debatten om fosterdiagnostik uppkommer många olika frågor av såväl teknisk och juridisk som psykologisk och etisk natur. Det är frågor som berör människor nära. Jag tror att det är viktigt att vi tänker igenom och diskuterar dessa frågor. Det handlar om olika människosyn. Människor har olika värderingar och också olika utgångspunkter för sina värderingar.

För egen del tror jag att fosterdiagnostik kan vara till stor hjälp för de blivande föräldrarna för att upptäcka skador i sådan tid att det är möjligt för kvinnan att välja abort om hon vill det. Skador på det väntade barnet kanske kan förebyggas genom att behandling kan ges redan i moderlivet. Fosterdiagnostiken kan också underlätta för föräldrarna att förbereda sig på att barnet kommer att födas med någon sjukdom eller något handikapp. Fosterdiagnostiken används redan i dag i sådan omfattning att det behövs centrala riktlinjer för denna verksamhet. Avsikten är att sådana skall ges i form av allmänna råd från socialstyrelsen.

Anf. 3 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag tackar för svaret på min interpellation. Det ger mig anledning till ett par reflexioner, och jag skulle gärna vilja ha några förtydliganden.

När det gäller faktarapportens vidare behandling säger statsrådet att frågan nu ligger hos socialstyrelsen, som skall utarbeta allmänna råd på basis av de remissvar som har inkommit. Det inger mig en viss oro.

Till att börja med kan man fundera över vilka som var remissinstanser. Det var olika myndigheter, kyrkans folk och kvinnoorganisationer. Av remissorganen var det alltså bara kvinnoorganisationerna som var politiska instanser. Det är litet oroväckande.

Jag tolkar det som statsrådet sade så, att hon anser att frågan om fosterdiagnostik i detta skede inte är en politisk fråga. Jag tycker nog att den är det, och som sådan bör den bli föremål för behandling i riksdagen. Jag ifrågasätter om socialstyrelsens roll kan vara att dra upp de regler som vi nu tycks vara överens om att vi behöver. Jag skulle vilja ställa en följdfråga till statsrådet: Anser statsrådet att detta är en icke-politisk fråga, som ett ämbetsverk skall handlägga på eget ansvar?

Den andra frågan i min interpellation handlade om informationsplikten ställd mot den nya hälso- och sjukvårdslagen. I svaret säger statsrådet att "alla skall ha rätt till samma slags information, oavsett om de särskilt frågar efter den eller inte".

Jag vet inte om jag uttryckte mig oklart i frågeställningen. Vad jag menade var följande. Den nya hälso- och sjukvårdslagen stärker patientens rätt till information. Faktarapporten, och även jag, ifrågasätter om fostret är att betrakta som en patient för sig och därmed befriad från gällande informationsplikt. Om det inte är på det viset, vilken information skall då ges den blivande modern? Skall det vara den efterfrågade informationen, eller skall all information som man får ur fosterdiagnostiken ges till modern?

Detta är ett problem för många läkare som jag har talat med. De vet inte riktigt hur de skall tolka lagen. De vet inte om de bryter mot lagen när de handlar på det ena eller det andra sättet. Jag skall ta ett par konkreta exempel.

En kvinna i en riskgrupp får fosterdiagnostik. Hon har tidigare fött barn med en nedärvd sjukdom. Kvinnan frågar vid diagnostiken om barnet har just denna grava sjukdom. Hon får då svaret nej. Däremot visar provet att fostret t. ex. har anlag för sockersjuka eller att det saknar en hand. Skall läkaren i detta läge tala om det för kvinnan, för att hon i så fall skall kunna välja abort?

Ett annat exempel: Med den alltmer förfinade teknik som vi redan har också i vårt land kan man konstatera en fosterskada redan i åttonde-nionde graviditetsveckan. En kvinna i riskzonen får en diagnos och får beskedet att fostret – så långt man kan bedöma – är friskt. Hon frågar i nästa sekund: Är det en pojke eller en flicka? Är läkaren då skyldig att svara? Med andra ord: Skall vi acceptera könsdiagnostik i Sverige? Detta är också ett problem som många läkare i landet ställs inför i dag.

Nr 33

Fredagen den
25 november 1983

Om fosterdiagnostiken

Jag kan bara tolka statsrådets svar så, att läkaren är skyldig att lämna ut all information som kan finnas, oavsett om patienten efterfrågar den eller ej. Jag undrar om jag har tolkat svaret rätt och vilka kommentarer statsrådet har till mina två exempel.

Den tredje frågan gällde om man skall rekommendera abort vid konstaterad fosterskada. Jag är mycket nöjd med statsrådets svar på den frågan. Jag delar helt statsrådets uppfattning – till skillnad från exempelvis Malmö Allmänna sjukhus. Jag tycker att sjukvårdspersonalen aldrig får ta över ett beslut eller en etisk bedömning genom att rekommendera den ena eller andra lösningen på ett problem av den arten. Men jag vet också att det är en mycket svår uppgift som sjukvårdspersonalen har i detta skede.

Man har inte denna syn överallt, som jag sade. I Malmö erbjuds gravida kvinnor fostervattensprov, och i följbrevet står det: "Om även fostervattensprovet visar förhöjt värde är risken stor att fostret har ryggmärksbräck. Vi rekommenderar i denna situation att graviditeten avbryts med abort." Det är bra att statsrådet så klart tar ställning emot detta.

Jag är också nöjd med att vi skall ha kvar nuvarande abortlag. Det finns krafter i samhället som vill inskränka den, och på ett par ställen i faktarapporten andas den faktiskt samma syn. Man menar att i takt med att tidpunkten för att konstatera en fosterskada förskjuts från i dag sextonde-artertonde veckan till åttonde-nionde veckan uppstår ett problem. I det första fallet är det, som mycket riktigt påpekas i svaret, socialstyrelsen som prövar om kvinnan skall få abort eller inte. Men om vi får en tidsförskjutning nedåt, så att man redan i åttonde-nionde veckan kan konstatera en fosterskada, är det ju kvinnan själv som beslutar om hon vill göra abort eller ej.

Enligt vissa grupper skulle det i detta sammanhang vara oetiskt att abortera ett skadat foster. För mig är det en ganska absurd debatt, när man i detta läge värderar ett skadat foster högre än ett friskt.

Faktarapporten ställer ett par frågor, och jag är litet bekymrad över de remissvar som jag förmodar kan komma in. Man frågar: Vore det önskvärt att kartlägga och i framtiden följa i vilken utsträckning egenskaper hos fostret inkl. fosterskador påverkar begäran om abort? Det är en ganska förförisk fråga, och man kanske kan lockas att svara ja på den. Den andas en möjlighet att bakvägen beskära den fria aborten.

Jag vill också göra en kommentar till den sista frågan, som till en viss del sammanhänger med fråga nr 1. Jag tolkar svaret så att statsrådet hyser vissa farhågor inför fosterdiagnostikens utveckling och att det därför behövs centrala riktlinjer. Jag delar den uppfattningen. Det är bra, för vi skall ha sådana. Men jag kan inte riktigt förstå varför, återigen, dessa riktlinjer skall utarbetas av socialstyrelsen. Frågan om fosterdiagnostik är ju en mycket ny fråga. Det finns ingen klar praxis och ingen genomarbetad grundsyn. Och vems värderingar skall råda när man utarbetar dessa regler? Nog är väl detta ett område som borde vara vikt för ett grundläggande politiskt ställningstagande och inte för ett ställningstagande på det rena tjänstemannaplanet?

Avslutningsvis kan man inte undgå att göra en liten reflexion över hur denna fråga om fosterdiagnostik har kommit upp. Man kan fråga sig om det

är rimligt att satsa forskning och klinisk verksamhet på ett sådant här område, där frekvensen trots allt är mycket låg. Man kan också fråga sig – och det är därför jag har ställt interpellationen – vem det är som efterfrågar den här tekniken. Vad är det som gör att utvecklingen går så snabbt på det här området? Är det kvinnorna som efterfrågar tekniken? Är det de handikappade? Är det forskarna? Eller är det vi politiker?

Är det rimligt att satsa pengar på detta område när vi exempelvis vet att var fjärde svensk kommer att drabbas av en cancersjukdom och att vi inte har tillräckliga resurser för att bota eller förebygga cancer? Är det ekonomiskt försvarbart? Är det socialt försvarbart?

Anf. 4 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Margareta Winberg tar upp frågan huruvida detta inte bör bli föremål för ett politiskt beslut. Jag har sagt i interpellationssvaret att det behövs riktlinjer för hur den här verksamheten skall bedrivas och att man inom socialstyrelsen nu håller på att arbeta med allmänna råd som alltså kommer att utmyнна i sådana riktlinjer.

Socialstyrelsen räknar med att under våren kunna lägga fram ett förslag till allmänna råd. Avsikten är att dessa förslag därefter skall remitteras till landsting och berörda instanser, innan de allmänna råden fastställs av socialstyrelsen. Landstingen är politiskt sammansatta organ, och de får alltså möjlighet att ta ställning till förslagen, som grundas på vad expertgrupper och remissinstanser kommit fram till. Låt mig i det sammanhanget betona att det är en expertgrupp som har utarbetat faktarapporten. Det är alltså inte socialstyrelsen som har gjort det – jag vill inte påstå att Margareta Winberg har sagt något annat, men det är viktigt att vi får detta klart för oss.

Landstingen är som sagt politiskt sammansatta organ, och ett sådant är även socialstyrelsen. Jag utgår ifrån att det är socialstyrelsens politiskt sammansatta styrelse som slutgiltigt skall fastställa de allmänna råden.

Beträffande informationen vill jag säga att det i den nya hälso- och sjukvårdslagen är mycket klart utskrivet att patienten skall ges upplysningar om sitt hälsotillstånd och om de behandlingsmetoder som står till buds. Vi var eniga i det beslut som riksdagen fattade om denna lag, och den har naturligtvis skrivits för att skydda och förstärka patienternas ställning inom hälso- och sjukvården. Men att ge den här informationen kan naturligtvis i vissa situationer – och detta är förmodligen en sådan – vara en mycket grannliga uppgift. Jag tror inte att det för den skull är nödvändigt att ändra på lagen, men det är möjligt att man i arbetet med att utforma de allmänna råden bör särskilt beakta informationsfrågan. Frågan som sådan kommer att finnas med i sammanhanget.

Också när det gäller informationsfrågan får landstingen möjlighet att lämna synpunkter, liksom också, i det slutliga skedet, socialstyrelsens styrelse. Jag tycker att man mot den bakgrunden kan säga att de politiska instanserna har möjlighet att påverka utformningen av de allmänna råden.

Jag är glad över att Margareta Winberg tycker det är positivt att jag har uttalat att abortlagen inte skall ändras. Margareta Winberg redovisar

visserligen att det förekommer olika diskussioner i frågan, men det framgick klart av abortkommitténs betänkande och den utvärdering som har gjorts att vi politiskt är överens om den abortlag som vi har här i landet.

Anf. 5 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag tackar för de här förtydligandena. Det lugnar mig litet grand, när Gertrud Sigurdsen säger att det ändå är en politisk fråga. Det här är ju onekligen saker som vi bör ta ställning till i politisk ordning. Jag hade kanske hoppats att frågorna skulle bli föremål för riksdagsbehandling, men de kan ju komma upp på annat sätt. Men, som sagt, det lugnar mig litet att de politiskt valda i landstingen skall yttra sig och att det är socialstyrelsens styrelse, och inte inte dess tjänstemän, som skall behandla frågan.

Som jag sade är informationen många gånger ett problem för läkarna. De vill t. ex. när det gäller könsdiagnostik att enbart medicinska grunder skall grunda rätt till fosterdiagnostik. Om läkarna är skyldiga att lämna all information, innebär det att man t. ex. kan abortera flickfoster därför att man vill ha en pojke.

Jag har talat med en professor som arbetar med dessa frågor, och han berättade att han vägrar tala om barnets kön för kvinnan. Kom tillbaka i 18:e veckan, brukar han säga. Då vet han att kvinnan inte själv kan bestämma om hon skall göra abort eller inte. Gör han rätt? Han undrar det själv. Han frågar mig, och han är väldigt intresserad av dagens svar. Han går faktiskt och väntar på att någon skall anmäla honom för lagbrott.

Om man nu inte vill ändra på lagstiftningen undrar jag om man möjligen kan selektera provtagningen. Kan man låta laboratoriepersonalen undanhålla läkarna viss information?

Gertrud Sigurdsen utvecklar inte svaret på min femte fråga, om synen på fosterdiagnostikens utveckling i vårt land. Det kanske finns anledning att säga någonting om det. Många människor – inte minst de handikappade – är rädda för fosterdiagnostiken. Man behöver inte överdriva denna rädsla, men parad med genmanipulation, provrörsteknik, insemination osv., tycker man att tekniken tar överhand; tekniken tar över den humana – låt oss kalla det den mänskliga –, naturliga utvecklingen. Historien visar också otaliga exempel på hur opinioner kan skapas, hur man tycker att människor skall vara, hur människor skall se ut, vilket intellekt de skall ha, osv. Vi vet att den här debatten pågår i bl. a. USA.

När det gäller fosterdiagnostik kan den situationen uppstå att kvinnans fria val att föda eller att göra abort accepteras, men om hon väljer att föda får hon skylla sig själv, dvs. hon får själv ta hand om det skadade barnet. Den debatten har vi i Sverige, här i Stockholmstrakten. Det finns personer som är inne på att det här med fosterdiagnostik är en besparingsåtgärd. Man gör en budget för vad det kostar att göra fosterdiagnostik parad med obligatorisk abort. Så jämför man den budgeten med vad det kostar att ta hand om handikappade människor. Då upptäcker man, att man gör en vinst om man använder fosterdiagnostiken på det här viset.

Jag är övertygad om att Gertrud Sigurdsen delar min uppfattning, att vi

aldrig får omfatta detta synsätt. Om vi kommer dit, kommer vi att vara i ett samhälle som ingen av oss vill ha. Men jag tycker också att statsrådet ganska tydligt klargjorde att vi inte skall tillåta en sådan utveckling.

Nr 33

Fredagen den
25 november 1983

Anf. 6 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Hittills har människans reproduktion varit en privat angelägenhet. Men genom genterapins och fosterdiagnostikens framväxt kan man ifrågasätta denna princip. Genetisk rådgivning, som möjliggörs genom fosterdiagnostikens framtida utveckling, och utsikterna att i framtiden kunna göra genterapeutiska ingrepp på äggcells- och fosternivå håller på att öka föräldrarnas ansvar. Frågan är om vi får kunskaper som vi egentligen inte vill ha.

Om fosterdiagnostiken

Genom en förfinad fosterdiagnostik kan vi också välja vilka slags människor som skall födas. Margareta Winberg var inne på det litet grand.

Redan i dag kan man med hjälp av fosterdiagnostiken avslöja mer än 70 olika fel och skador hos ett foster. Frågan om en fosterdiagnostik kommer att leda till ett socialt tryck att abortera foster ligger i framtiden – just med hänvisning till att man kan tjäna in vårdmiljoner på det sättet.

De frågor som då automatiskt uppstår är: Vilket liv är värt att leva? Vems värderingar är det som skall bestämma?

Det har visat sig att de som får ett negativt besked vid fosterdiagnostik väljer abort. Detta kan leda till en sortering, även om vi i dag inte talar i sådana termer – men risken finns i framtiden.

Utvecklingen på detta område rusar i väg. Det är en fråga om synen på människor, på handikapp, på svaghet och på styrka, vilket jag anser är viktigt att diskutera när man tar upp fosterdiagnostiken. Priset för fosterdiagnostik kan bli för högt. En kommande, fullkomlig genetisk kartläggning av människan, kopplad till genmanipulation, kan leda till stora faror och stora risker.

Jag debatterade den här frågan med Gertrud Sigurdsen i maj i år. Det svar jag då fick av henne var ganska undflyende, och jag tycker att även svaret i dag är undflyende.

Jag skulle vilja ställa några frågor till Gertrud Sigurdsen. Vad tycker Gertrud Sigurdsen om fosterdiagnostik? Skall den byggas ut, och i så fall hur långt? Vilka skall få den? Skall det göras en screening, eller skall man välja ut vissa riskgrupper? Skall fosterdiagnostiken regleras på något sätt?

Jag tycker att det är viktigt att få svar på de frågor som Margareta Winberg tog upp i sitt andra anförande, nämligen om vi skall satsa på den här typen av forskning när det finns så många andra angelägna områden att ta itu med. Är det ekonomiskt och socialt försvarbart att göra det?

Anf. 7 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Låt mig till både Margareta Winberg och Inga Lantz säga att jag tycker att det är helt naturligt att man känner oro inför den här utvecklingen. Jag tycker precis som Margareta Winberg att vi måste vara vaksamma – här får inte tekniken ta över.

I detta sammanhang kom vi i debatten in på genmanipulation, osv. Låt mig hänvisa till att det finns en gen-etikkommitté, vilken – om jag minns rätt – skall komma med förslag under nästa år. Vi har alltså en politisk utredning som arbetar med dessa frågor.

Inseminationsutredningen har överlämnat sitt betänkande, och det är nu ute på remiss.

Jag känner samma oro som Margareta Winberg och Inga Lantz, och jag kan inte ge något besked här i dag, innan jag har tillräckliga kunskaper och en alldeles bestämd uppfattning om hur vi skall agera i de här frågorna. Jag tycker kanske att det är hederligt av mig att säga det när Inga Lantz påstår att jag är undflyende i mina svar. Jag vill ha bättre kunskap innan jag kan besvara de frågor som ställts. Men det är viktigt att vi för en debatt om dessa frågor.

När det gäller fosterdiagnostiken förutsätter jag att socialstyrelsen mycket noga kommer att följa utvecklingen inom sjukvården och kommer att slå larm om verksamheten skulle få en inte önskvärd omfattning. Låt mig också påpeka att de etiska kommittéer som finns inom samtliga landsting och som skall godkänna all medicinsk försöksverksamhet på människor har ett stort ansvar för och inflytande på utvecklingen av verksamheten.

Alla människors lika värde och lika rättigheter är en självklar utgångspunkt i ett demokratiskt samhälle, där vi solidariskt fattar beslut som skall ligga till grund för utvecklingen. Jag tycker att det är angeläget att i det här sammanhanget säga att hela den här verksamheten bör ske under samhällelig kontroll och att utbyggnaden bör ske med stor försiktighet.

Jag har läst nästan alla de remissyttranden som kommit in över den här rapporten för att skaffa mig bättre kunskap om hur man inom olika politiska organisationer och olika samhällsgrupper ser på frågan. Man kan konstatera att det finns en oro. Det är ingen som definitivt säger att si eller så skall det vara. Jag har också läst det yttrande som kommit från vänsterpartiet kommunisternas kvinnopolitiska utskott. Man pekar på vissa svårigheter och frågar sig vilka grupper det är som skall komma i åtnjutande av den verksamhet det här gäller. Ändå säger det kvinnopolitiska utskottet att fosterdiagnostiken bör byggas ut. Det är möjligt att det så skall vara.

Till båda de ledamöter som deltagit i denna interpellationsdebatt vill jag, med den kunskap som jag lyckats skaffa mig kring de här frågorna, säga att det är viktigt att nu följa utvecklingen och avvakta de förslag till allmänna råd som socialstyrelsen kommer att utarbeta och som vi i olika politiska instanser kommer att ta ställning till. Naturligtvis skall också jag noggrant titta på de allmänna råd som socialstyrelsen kommer att föreslå.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellationerna 1983/84:43 och 47 om omhändertaganden av barn och ungdom

Nr 33

Fredagen den
25 november 1983

Om omhändertaganden av barn och ungdom

Anf. 8 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Rune Gustavsson har i en interpellation frågat mig om jag är beredd att lämna kammaren en utförlig redovisning av omfattningen av omhändertaganden av barn och ungdom – antal, åldrar m. m. –, kriterierna för omhändertaganden samt handläggningsordningen.

Aina Westin har i en interpellation ställt följande frågor till mig:

Har antalet tvångsomhändertaganden av barn sedan den 1 januari 1982, då den nya lagen trädde i kraft, minskat, ökat eller varit i stort oförändrat?

Finns det någon analys huruvida denna utveckling påverkats av att omhändertaganden ersatts med tidiga förebyggande insatser i socialtjänstlagens anda och inte av att sociala myndigheter av olika skäl drar sig för att ingripa när det behövs?

Jag besvarar interpellationerna i ett sammanhang.

Barnen – främst de små barnen – är en svag grupp. De kan inte själva föra sin talan när de utsätts för våld och övergrepp – fysiskt eller psykiskt. Men det förekommer barnmisshandel. Incest är en realitet. Kvinnomisshandel får som annat våld i familjen allvarliga konsekvenser för barnen, liksom missbruk av alkohol, narkotika och psykofarmaka kan få det.

Någon måste odelat stå på barnens sida i dessa krissituationer. Enligt vår sociallagstiftning är det en uppgift för samhället. Lagens uttalade syfte är att verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden.

I massmedia har under de senaste åren framträtt förtvivlade föräldrar som fått starkt gehör för uppfattningen att de äger sina barn – att de sociala myndigheterna försöker stjäla barnen från dem. Men ingen äger ett barn. Det helt naturliga är att barn has om hand och fostras av sina föräldrar. Socialtjänsten skall sträva efter att så långt möjligt stödja och hjälpa familjen. Men om det visar sig att barn far illa har samhället en skyldighet att hjälpa barnen – i vissa fall måste det ske mot deras egna föräldrars vilja. Här uppstår många gånger en intressekonflikt.

Vi har haft en långvarig och häftig debatt om tvångsomhändertaganden av barn. Det är en debatt som vi som har varit med om att stifta de nya lagarna har svårt att känna igen oss i. Jag förstår mycket väl att riksdagens ledamöter vill ha en redovisning av vad som har hänt sedan socialtjänstlagen och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) trädde i kraft den 1 januari 1982, lagar som riksdagen beslutade om i stor enighet. Socialstyrelsen har på min begäran tagit in uppgifter från länsrätterna om antalet tvångsomhändertaganden under år 1982 och under första halvåret 1983. Den slutliga statistiken kommer inte att föreligga förrän nästa år. De siffror som nu tagits fram måste behandlas med en viss försiktighet. Olikheter i konstruktionen av barnavårdslagen och LVU kan skapa osäkerhet om hur statistiken skall bedömas. Den kräver en närmare analys, och socialstyrelsen håller på med en sådan.

Om omhändertaganden av barn och ungdom

Den senaste tillgängliga statistiken från statistiska centralbyrån avser år 1981 och gäller beslut enligt barnavårdslagen. Under år 1981 var sammanlagt 21 629 barn omhändertagna för samhällsvård, varav 12 378 var tvångsomhändertagna. Huvuddelen av dessa omhändertagandebeslut fattades före år 1981.

Mer än hälften av de 12 378 tvångsomhändertagna barnen var 13 år eller äldre. Antalet barn under 7 år var 2 274. Det betyder att mindre än en femtedel av samtliga tvångsomhändertagna barn var yngre än 7 år.

Antalet beslut år 1981 om tvångsomhändertaganden enligt barnavårdslagen var 1 887, varav 1 206 avsåg missförhållanden i hemmiljön. Den statistik som socialstyrelsen nu har hämtat in tyder på en kraftig nedgång i antalet beslut om tvångsomhändertaganden. Antalet tvångsomhändertaganden enligt LVU var 943 under år 1982, varav 535 avsåg missförhållanden i hemmiljön. Antalet barn som omhändertogs av detta skäl sjönk från 301 under första halvåret 1982 till 234 under andra halvåret 1982. Under första halvåret 1983 var siffran 229.

Min förhoppning är att orsaken till nedgången är den nya lagstiftningens kraftiga markering av frivillighet och förebyggande arbete inom socialtjänsten. Övergången till en ny lagstiftning med ny handläggningsordning och domstolsförhandling kan vidare ha medverkat.

En annan bidragande orsak kan vara den intensiva diskussionen – såväl inom som utanför socialarbetarnas led – om metoder, innehåll och synsätt i vården. Separationsproblematiken har blivit mer uppmärksammas under senare år. Barn är självfallet känslomässigt bundna vid sina föräldrar. En separation är alltid smärtsam. Detta är sant även om barnet i sitt föräldrahem levt under förhållanden som man måste beteckna som otillfredsställande.

Statistiska centralbyrån håller på att bearbeta viss statistik om insatser för barn och ungdomar inom socialtjänstens ram. Av den kommer vi att bl. a. få veta hur vanligt det är med kontaktperson eller kontaktfamilj samt vård utanför det egna hemmet. Statistiken kommer även att omfatta sådan vård som beretts med stöd av LVU. Denna statistik beräknas föreligga vid årsskiftet 1983-1984.

Vård med stöd av LVU skall ges den unge om behövlig vård inte kan ges på frivillig väg och "om

1. brister i omsorgen om honom eller något annat förhållande i hemmet medför fara för hans hälsa eller utveckling eller

2. den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för allvarig fara genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat därmed jämförbart beteende."

Det är i första hand socialnämnden, dvs. de förtroendevalda, som med ledning av den utredning som nämndens tjänstemän har gjort har att bedöma om det föreligger behov av att skilja barn och föräldrar åt. Föräldrarna och den unge har möjlighet att personligen bli hörda inför nämnden.

Om nämnden bedömer att det finns skäl att göra en ansökan om vård inges ansökan tillsammans med utredningen och en vårdplan till länsrätten. Förhandlingen där är muntlig, och både barnet och föräldrarna kan gratis få

hjälp av ett offentligt biträde.

I vissa situationer, när länsrättens beslut inte kan avvaktas, får socialnämnden fatta beslut om omedelbart omhändertagande. Om nämndens beslut inte kan avvaktas får ordföranden ensam fatta beslutet. Det måste då röra sig om uttalade risksituationer. Beslut om omedelbart omhändertagande skall prövas av länsrätten inom en vecka.

Länsrättens beslut kan överklagas i två instanser, kammarrätten och, efter prövningstillstånd, regeringsrätten.

Prövning kan alltså ske av fyra av varandra oberoende instanser. Därutöver finns möjligheten att få ärendet prövat av JO för att få klarlagt om det förekommit brister i handläggningen.

Den helhetssyn som präglar socialtjänsten innebär att man i det sociala arbetet skall utgå från familjens totala situation. Rätten till ekonomiskt bistånd är t. ex viktig för familjens levnadsförhållanden och därmed för barnets. För familjer med sociala problem kan olika former av insatser i hemmet förebygga att ett barn måste tas om hand. Exempel på sådana insatser är kontaktfamilj och kontaktperson. Andra exempel är hemma-hos-insatser eller familjeterapi. En förskoleplats kan många gånger vara ett viktigt stöd åt såväl barn som föräldrar. Frivillighet och självbestämmande skall gälla vid vård och behandlingsinsatser. Föräldrarnas och de ungas egna resurser skall tillvaratas i såväl det förebyggande arbetet som i behandlingsarbetet.

Enligt en nyligen publicerad undersökning av socialsekreterarnas arbetsmiljö säger 26 av 32 handläggare i en kommun att barnavårdsärenden och särskilt omhändertaganden är den i särklass mest påfrestande arbetsuppgiften. Den upplevs lika svår av dem med lång yrkeserfarenhet som av de relativt nyanställda. Socialarbetare känner ibland att de står ensamma och isolerade vid dessa svåra avvägningar.

Socialarbetarna har i den senaste tidens diskussion utsatts för hårda och ibland ovederhäftiga angrepp från olika håll. Av hänsyn till sekretesslagens bestämmelser och till klienterna har de ofta känt sig förhindrade att uttala sig i det enskilda fallet. Påståenden har fått stå oemotsagda.

Det skulle vara bättre om vi kunde få en debatt som handlar om barns behov och om vad som är lämpligt att göra med hänsyn till barns utveckling och möjligheter. Med hjälp av bl. a. lagstiftning har vi i Sverige kommit en bra bit på väg när det gäller att slå fast barnens rätt till goda uppväxtvillkor. Vi accepterar t. ex. inte att våld används mot barn, i familjen eller i skolan. Det är viktigt att hålla dessa grundprinciper till skydd för barnen levande.

Anf. 9 RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Sigurdsen för svaret på min interpellation. Anledningen till att jag framställde interpellationen var den, som jag ser det, onyanserade debatten i den här frågan. Jag har haft tillfälle att lyssna till och läsa om den debatt som har förts, i varje fall till en del, och jag har ställt mig frågan: Var finns barnen, deras rätt och trygghet, de svagas rätt och trygghet, i den här häftiga debatten?

Nr 33

Fredagen den
25 november 1983

Om omhändertaganden av barn och ungdom

Om omhändertaganden av barn och ungdom

Det är ändå barnens rätt och trygghet som måste vara utgångspunkten för vårt handlande när det gäller att ta hand om barn som har det svårt. Det framgick också mycket klart av det svar jag har fått från statsrådet.

Utgångspunkten får inte vara samhällets trygghet, föräldrarnas trygghet och bästa eller socialarbetarnas bästa eller det som ter sig bäst för tillfälliga "inneedbattorer" – som inte drar sig för att utnyttja lättleda opinioner för att skapa en missvisande bild av verkligheten. Barnens rätt och trygghet är alltså utgångspunkten, det måste vi slå fast.

Statsrådet har här redovisat en del siffror, och de visar klart att det är alldeles för många barn och troligtvis också föräldrar i vårt land som inte mår bra. De mår illa!

Men jag menar att en sådan här statistik inte ger något riktigt besked om huruvida vi omhändertar för många eller för få barn, då vi som utgångspunkt för vårt handlande har barnens bästa.

Naturligtvis är jag, liksom statsrådet, mycket glad om det minskade antalet omhändertaganden beror på att situationen har blivit bättre, så att det inte bara är lagstiftningen och dess tillämpning som är anledningen. Men jag delar också statsrådets uppfattning att de tankegångar som finns i den nya socialtjänstlagen om samarbete och frivillighet innan man vidtar åtgärder har lett till att vi inte har samma behov som tidigare.

Den förda debatten till trots vill jag hoppas att vi i fortsättningen, både här i riksdagen och ute i samhället, kan föra en debatt om hur vi så långt som möjligt skall kunna förhindra att barn och föräldrar kommer i en sådan situation att frågan om omhändertagande blir aktuell.

Tyvärr har många barn en mycket utsatt situation. Statsrådet tar fram olika exempel i sitt svar: drog- och alkoholmissbruk, barn som misshandlas av föräldrar eller utsätts för sexuella övergrepp, barn som trots vidriga hemmiljöer försöker ta sitt ansvar för både föräldrar och småsyskon och därmed tar på sig orimliga bördor. Men detta gäller också barn i ytligt sett goda miljöer, som inte känner vuxenstöd, som inte har någon djupare kontakt med någon vuxen, barn som upplever att ingen bryr sig om dem eller har kontakt med dem.

Kartläggningar och utredningar ger oroande fakta om barns och ungdomars liv. Antalet barn som känner ensamhet och brist på emotionella kontakter ökar. Maj Ödman, som var producent på Sveriges Radio, har vid resor i olika delar av världen samlat in stora mängder barnteckningar från länder med skiftande kulturbakgrund för att kunna tolka hur barn uttrycker ångest och rädsla i sitt sätt att teckna människor. De här teckningarna tillsammans med frågeformulär har gett en bild av hur barn i olika länder har det psykosocialt sett.

"Aldrigbarnen" kallar Maj Ödman en stor grupp barn. Det är de som på frågan om de har någon som tycker om dem svarar att de aldrig känner sig omtyckta av någon. Den här negativa gruppen är i Sverige procentuellt sett större än i övriga länder, medan den positiva gruppen, de barn som uttalade att de kände att någon verkligen tyckte om dem, var mindre i Sverige än i övriga länder.

Den negativa gruppen har direkt eller indirekt avslöjat svåra problem. De barn det gäller känner sig stympade i sina relationer till omvärlden, rädda för att bli vuxna, rädda för framtiden och därför att de inte har någon att tala med.

Larmrapporter har från olika områden presenterats om barn med psykiska problem, om barn och ungdomar som i tidiga år missbrukar droger och om självmordstankar hos barn och ungdomar. Det finns inga entydiga svar på frågorna om varför det blir så här, men det råder inget tvivel om att barnens sociala uppväxtmiljö i hög grad påverkar deras tillvaro och framtida villkor. Detta understryker behovet av att barnen får trygga hemmiljöer. Hemmet är ju den fasta punkten i barnens tillvaro.

Men idealbilden av familjen som stabil och varaktig enhet och kärnan i den mänskliga samlevnaden stämmer inte alltid med verkligheten och med barns erfarenheter av vuxenvärlden. Därför kommer vi fram till att också föräldrarna behöver stöd i sin föräldraroll. Men i dag är det ingalunda självklart att det finns någon erfaren medmänniska att rådfråga när problemen uppstår.

Många barn upplever att deras föräldrar kompenserar barnen och sitt eget dåliga samvete med en överdriven konsumtion av materiella ting, som inte kan ersätta behovet av den mänskliga gemenskapen. Och både föräldrar och andra vuxna bortser också från att orsakerna till barns problem under uppväxten ofta kan sökas i torftiga bostadsmiljöer och hårda samhällsmiljöer.

Föräldrarna behöver därför stöd i sin föräldraroll, både från samhället och från andra vuxna, och det stödet måste utgå från barnens behov.

Låt mig nämna några nödvändiga inslag i ett sådant samhällsstöd: kortare arbetstider för småbarnsföräldrar, ersättning till föräldrar som vill förkorta sin arbetstid eller på hel- eller deltid vårda sina små barn, och en barnomsorg som erbjuder trygga miljöer och trygga vuxna.

Barnomsorgen skall ses som ett stöd i barnens utveckling. En av dess viktigaste uppgifter är att stödja barn med särskilda behov. Dess värre finns det fog för konstaterandet att all omsorg inte är bra omsorg. Många familjer tvingas till nödlösningar på grund av bristande tillgång till barnomsorg. Rapporten visar på att många barn saknar tillsyn.

Jag menar att en av de stora och viktiga frågor som vi i fortsättningen måste diskutera är hur vi skall kunna eliminera de här problemen. Men jag vill också säga att vad som hittills gjorts på det familjepolitiska området inte räcker. Vi skall inte tro att vi löser dessa djupt liggande problem bara genom att hänvisa till att vi bygger fler daghemplatser, även om behovet av sådana är stort. Problemet är djupare än så. Vi måste räkna med en helt annan dimension i det familjepolitiska arbetet.

I går fanns det i Dagens Nyheter en förstasidesartikel med bl. a. följande text:

”Föräldrar anklagas. Här inte tid med barnen. – Föräldrar är för lite intresserade av sina barn, många har inte ens tid med dem! Vuxnas nonchalans är det mest oroande i barnens uppväxtmiljö – det framgår av en

Om omhändertaganden av barn och ungdom

Fredagen den
25 november 1983

Om omhändertaganden av barn och ungdom

ny larmrapport om situationen för barn i Stockholm.”

Det räcker inte med samhällets stöd, föräldrarna måste prioritera barnen i högre grad, och jag tror att det åtminstone i vissa fall finns möjligheter härtill. Det krävs också en attitydförändring i samhället, nämligen att vi alla som medmänniskor känner ett ansvar för barnens föstran och utveckling. Därför är det också en fråga om hur vi skall planera samhället. Vi måste få ett samhälle med större närhet, överblickbarhet och mer inflytande, så att vi därigenom kan känna större gemenskap.

Jag vill avsluta det här inlägget med att säga att jag är tacksam för att vi har fått den här redovisningen. Det är min förhoppning att debatten i fortsättningen mera kommer att gälla vad som kan göras för att vi skall kunna förebygga problemen. Det har hänt att det förebyggande arbetet inte varit tillräckligt. Skyddsmekanismen har helt enkelt inte fungerat. I sådana fall måste samhället ha möjlighet att gripa in.

Det är bra att vi har fått den här diskussionen, även om den – som jag sade inledningsvis – enligt min mening har varit onyanserad. Diskussionen bör framdeles inte föras på ett sådant sätt att samhällets företrädare, dvs. barnens företrädare, drar sig för att vidta nödvändiga åtgärder. Förs debatten på det sättet gör vi barnen en otjänst. Vi måste ständigt ha barnens bästa för ögonen. Detta måste vara utgångspunkten för vårt handlande. Jag tror att det är viktigt att vi ser till att den här debatten kommer att föras grundligt runt om i landet. Alla som diskuterar de här frågorna har ett ansvar. Den stora allmänheten får inte tro att samhället med stöd av sin lagstiftning har möjlighet att bara gå ut och ta hand om ett barn. Så förhåller det sig ju ändå inte.

Anf. 10 AINA WESTIN (s):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Sigurdsen för det utförliga svaret på min interpellation. De siffror som nu har kommit fram tyder på, tvärt emot vad som påstås i debatten, att socialtjänsten alltmer undviker att tvångsomhänderta barn. Den nya socialtjänstlagen innehåller bl. a. en uppfordran till socialförvaltningarna att i samarbete med klienterna arbeta mer förebyggande med olika stödåtgärder. Det står klart att så sker. Men socialarbetarna, juristerna och de förtroendevalda i nämnder och domstolar är naturligtvis inte ofelbara, och det är mänskligt att det kan ske felbedömningar. Min egen erfarenhet från arbete på förtroendemannanivå är dock att ingen möda lämnas ospard för att barnet skall kunna vara kvar i det egna hemmet. Det är i yttersta nödfall som man skiljer barnet från föräldrarna. Görs det felbedömningar finns det ofta möjligheter att rätta till dem innan någon skada har skett. Lagstiftningen ger ju också utrymme för en prövning i flera instanser.

En undersökning har gjorts i Göteborg, varvid man har granskat alla tvångsomhändertaganden under ett år i kommunen av barn mellan noll och sju år. Det var 108 barn som omhändertogs med tvång. I fyra femtedelar av fallen hade förebyggande åtgärder vidtagits tidigare. Undersökningen visar att de omhändertagna barnen till övervägande del levde i multiproblemfamil-

jer med missbruksproblem, sociala missförhållanden, psykisk sjukdom, våld och kriminalitet.

Herr talman! Jag är övertygad om att om liknande undersökningar görs i andra kommuner blir resultatet i stort sett detsamma. Det är i dessa svåra situationer som barnet måste sättas främst och skyddas. Barn och ungdomar är en utsatt grupp som samhället ytterst måste värna om. Därför är det viktigt att de uppgifter som har tagits fram av socialstyrelsen och statistiska centralbyrån ingående studeras för att ta reda på orsaken till den kraftiga nedgången i antalet tvångsomhändertaganden. Statsrådet Sigurdsen har också i sitt svar meddelat att så kommer att ske.

Statsrådet framhåller att det skulle vara bättre om vi kunde få en debatt som handlar om barns behov och om vad som är lämpligt att göra med hänsyn till barns utveckling och möjligheter. Jag delar helt den uppfattningen.

Vi vet att misshandel och vanvård av barn förekommer i alla befolknings-skikt. Vi vet också att tvångsvård är vanligare när föräldrar och barn kommer ur socialgrupp 3. Detsamma gäller f. ö. också tvångsvård av människor som missbrukar alkohol och narkotika eller lider av psykiska störningar. Därför måste vi vara på vår vakt när vi tillämpar lagar med tvångsmöjligheter som i praktiken tenderar att bli klasslagar.

Herr talman! Barnen är det viktigaste vi har. Det är dagens barn som skall forma morgondagens samhälle. De villkor och förutsättningar som barnen har i dag är avgörande för framtiden. Därför är det viktigt att alla barn ges möjlighet till en god uppväxtmiljö. Genom samhälleliga insatser ges alla barn i dag en materiell grundtrygghet. Men det räcker inte. Barnen i familjer med låg inkomst eller sociala problem får en sämre start än barn från socialt och ekonomiskt gynnade familjer. Barn i familjer där föräldrarna har en bristfällig utbildning får som regel själva en bristfällig utbildning. Barn till föräldrar med låg inkomst hamnar ofta själva i arbeten med låg inkomst. Och barn till föräldrar med sociala problem drabbas ofta själva av sociala problem. Därför måste samhället på alla sätt stödja och gynna de familjer som har de sämsta förutsättningarna.

Det rådde stor politisk enighet vid genomförandet av socialtjänstlagen. Det är en lagstiftning som har demokrati, jämlikhet och solidaritet som mål, en socialtjänst som präglas av tilltro till människors egna resurser och respekt för deras självbestämmande och integritet.

Det är viktigt att det sker en kritisk granskning av det arbete som bedrivs av de sociala myndigheterna. Men samtidigt måste det också finnas tilltro till det ofta mycket svåra arbete som utförs av socialarbetarna och de beslut som tas av förtroendevalda på olika nivåer. Omhändertagande av barn och ungdom är naturligtvis i grunden en rättsfråga. Men det är i lika hög grad en social och mänsklig fråga. Min erfarenhet är att om det finns en bra planering av arbetet inom socialtjänsten, ett fungerande lagarbete, stöd till socialarbetarna och förtroende och samarbete mellan anställda och förtroendevalda, kan dessa i många fall svåra problem lösas på ett för alla parter bra sätt.

Men kanske är det viktigaste ändå att klienterna, föräldrarna, har förtroende för socialtjänsten. Därför är det angeläget att den debatt som förs

Nr 33

Fredagen den
25 november 1983

Om omhändertaganden av barn och ungdom

inte blir så ensidig och onyanserad som hittills. Det är min förhoppning att det material som nu har presenterats och det som har aviserats skall bidra till att ge en klarare bild.

Jag vill än en gång tacka Gertrud Sigurdsen för det sätt på vilket hon har handlagt denna fråga. Jag är mycket nöjd med handläggningen, och jag hoppas att detta skall föras ut till en större allmänhet.

Anf. 11 LILLY BERGANDER (s):

Herr talman! Den här debatten är oerhört viktig, och den borde vi egentligen hålla levande året runt. Då måste den emellertid hållas på en nivå där vi från båda håll aktar oss för att låta den innehålla övertoner.

Det är beklagligt att det finns föräldrar och vårdnadshavare som inte orkar med eller har förmågan att ge barnen det de behöver och har rätt att kräva. Jag har full förståelse för dessa föräldrars reaktion när samhället av olika anledningar måste gripa in. Vi får emellertid inte glömma, som tidigare talare har påpekat, att en vuxen alltid har möjlighet att uttrycka sina känslor och sina tankar. Ett litet barn har inte den förmånen, det far bara illa.

När de här barnen kommer upp i tonåren, kommer en del av dem som har farit illa till socialbyrån, till en förtroendevald eller en tjänsteman och talar om sina problem. Det har i varje fall jag, som har varit förtroendevald och ordförande under många år på den sociala sidan, upplevt. Det är mycket viktigt att vi fortsätter att hantera dessa frågor på ett sätt som gör att de känner att de kan gå dit.

Jag skall villigt erkänna att jag ibland under årens lopp önskat att jag inte hade haft sekretesslagen att ta hänsyn till. Det skulle ha känts befriande att i klartext få tala om hur det verkligen förhåller sig. Jag är emellertid samtidigt mycket väl medveten om att detta eventuellt hade varit en hjälp för mig personligen, men inte för de barn och de andra människor vilkas problem jag haft ansvaret att ta ställning till. Sekretesslagen är alltså viktig. Det är viktigt att den finns, och det är viktigt att den respekteras.

Jag tror att vi, politiker och andra som väljer att arbeta med de här frågorna, måste kunna orka med även en onyanserad debatt. Vi måste hela tiden tänka på att vi har att ta ansvar för de barn och vuxna som har det besvärligt. Det är de som är de viktiga – inte vi själva.

Jag vet också efter många år att det inte finns någonting som är så svårt och känns så besvärligt som när man hamnar i en situation med en svår vårdnadstvist eller när man måste göra ett omhändertagande. Efter över 20 år far jag lika illa varje gång jag måste ta ett ordförandebeslut i en situation där barnet måste skyddas från en vuxen. Många kan ju tro att tjänstemän och politiker som har detta som sitt ansvarsområde mycket snart blir hårda och inte reagerar. Men jag vill påstå att de här frågorna är oerhört arbetsamma för alla, och jag är mycket väl medveten om att de också är oerhört svåra för de människor som drabbas, nämligen föräldrarna.

Därför skulle jag önska att vi alla i samhället kunde ställa upp och i varje fall ge signaler redan innan de här svårigheterna har blivit så accentuerade. På så sätt skulle vi kanske kunna undvika ytterligare omhändertaganden och

ingripanden. Det finns naturligtvis stora möjligheter att hjälpa föräldrarna och barnen – om vi kommer in i tid. Men många gånger fungerar vi medmänniskor som så att det är inte mitt bord. När sedan katastrofen är skedd kan man få höra: Det där har vi vetat länge.

Vad jag menar är att när barn som far illa finns med i bilden kan det inte vara bara några fås ansvar. Jag vill understryka det statsrådet sade, att ingen äger ett barn. Det är allas vårt ansvar att se till att alla barn får känna det de behöver känna och har rätt att känna: kärlek och omtanke. De har också rätt att känna att de behövs.

Med ett sådant samhälle och med den lagstiftning vi har hoppas jag att vi tillsammans skall kunna förhindra tvångsomhändertaganden.

Men debatten får aldrig drivas på ett sådant sätt att människor inte tar sitt ansvar och gör de absolut nödvändiga tvångsomhändertagandena – naturligtvis med tanken att de skall vara så kortvariga som möjligt. Barnen har ingen möjlighet att få sin talan förd. Däremot har vuxna mycket lätt att göra sig hörda.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 12 LENA ÖHRSVIK (s):

Fru talman! Jag har tre skäl att ta till orda i den här diskussionen. För det första deltog jag aktivt i behandlingen av den nya lagstiftningen för ett par år sedan. För det andra har jag praktisk erfarenhet från omhändertagandebörsen som socialarbetare. För det tredje skulle jag vilja passa på att ställa några frågor och skicka med några synpunkter till Gertrud Sigurdson.

Allra först vill jag ge Gertrud Sigurdson en eloge för hennes uppträdande i denna inflammerade debatt. Hon har uppträtt lugnt och sakligt och har noggrant satt sig in i sakfrågorna och gått igenom samtliga de ärenden som har figurerat i massmedia. Några panikreaktioner har inte skett, t. ex. förhastade initiativ till förändrad lagstiftning eller nya direktiv till sittande utredningar. Därmed är inte sagt att man aldrig skall ändra någon lagstiftning eller ge några nya utredningsdirektiv. Men det gäller ju att först analysera en häftig opinionsyttring.

Opinionsyttringarna har varit många i fråga om vår barnavårdslagstiftning. Att debatten har varit så häftig beror kanske på att frågorna är mycket svåra och att den intressekonflikt det handlar om, nämligen barnens rättssäkerhet gentemot föräldrarnas, berör människors integritet i allra högsta grad. Men debatten är inte helt entydig. Den svänger från tid till annan.

Efter 13 års beredning antogs den 3 juni 1980 en ny sociallagstiftning av riksdagen för att träda i kraft den 1 januari 1982. I slutet av maj månad 1980 uppstod en våldsam debatt i massmedia. Det hävdades bl. a. att alla regler till skydd för barn i stort sett skulle försvinna och att en katastrof hotade om lagförslaget antogs.

Förslaget till ny lagstiftning hade varit känt i flera år, och den politiska enigheten var på just detta område total.

Fredagen den
25 november 1983

Om omhändertaganden av barn och ungdom

Jag vill erinra om några saker som togs upp i debatten i riksdagen.

Ett enigt socialutskott tillstyrkte införandet av den nya lagstiftningen. När det gällde barnen konstaterade utskottet att de nya bestämmelserna nära anslöt till då gällande regler.

De förebyggande insatserna fördes in i den gemensamma socialtjänstlagen, och tvångsingripandena reglerades för sig i LVU.

Endast ett mindre antal motioner förelåg. En del av dessa ledde direkt till förändringar i lagstiftningen. En del föranledde särskilda uttalanden av riksdagen, och i en del fall hänvisade man till pågående utredningar. *Ingen* krävde några omvälvande förändringar.

Jag sade själv följande i den debatten:

”Frågorna kring barnens rätt till skydd och en trygg uppväxt är allt annat än lätta. Det gäller i första hand att göra så mycket som möjligt tillsammans med föräldrarna, och så sker också. Men det handlar också om att slå vakt om en grupp barn som utsätts för övergrepp av olika slag, ibland trots ytligt sett goda levnadsvillkor. Samhällets särskilda ansvar för dessa barn gäller inte bara ingripanden, utan det gäller också att den värd som samhället ger präglas av trygghet, stabilitet och stimulans, dvs. motsvarar de krav som vi i övrigt ställer upp för barns omsorg. En långsiktig planering måste till i varje enskilt fall, så att omflyttningar kan undvikas.”

Just för att frågorna är så svåra och för att kritik ofta riktas mot lagstiftningen på det här området beslutade vi om en uppföljning av hela sociallagstiftningen. Socialberedningen, som fanns redan före 1982, fick detta uppdrag.

I den slutliga diskussionen framfördes det önskemål om att man skulle lyfta ut hela LVU ur beslutet för en översyn innan lagen trätt i kraft. Men som jag sade förut anslöt bestämmelserna just när det gällde tvångsomhändertagandena mycket nära till den äldre lagstiftningen, och någon sådan panikåtgärd efter 13 års beredning ansåg vi inte nödvändig.

När lagen trätt i kraft uppstod våren 1982 en ny debatt, där det hette att 25 000 barn varje år omhändertas i Sverige och att 80–90 % av dessa omhändertaganden är onödiga.

Debatten var så grov och vilseledande att radionämnden i ett par fall fällde inslag i både Rapport och Magasinet på grund av osaklighet.

Vi har nu återigen en liknande debatt. Sverige sägs i dag vara en polisstat, där det räcker med att man har ostädat hemma för att socialarbetarna skall komma och slita barnen från föräldrarna. Det är definitivt inte så. Problem med städning eller ekonomiska problem är ju mycket lätta att lösa. Det är relationsstörningar, otrygghet och direkta övergrepp som lagen avser.

Jag är övertygad om att det finns ett starkt folkligt stöd för att vi måste ha någon typ av regler till skydd för barn som utsätts för övergrepp. Jag är också övertygad om att vår beslutsprocess väl tillgodoser åtminstone föräldrarnas krav på rättssäkerhet. Men som sagt: Behov av regler till skydd för barn och ungdom finns fortfarande.

Grundtanken i vår lagstiftning bör enligt min mening ligga fast. Jag kan endast tänka mig mindre justeringar, t. ex. när det gäller barns talerätt och

klarlägganden beträffande förbudet mot förflyttning av barn. Dessa frågor skulle utredningen om barns rätt titta på. Jag vill fråga statsrådet Sigurdsen om vi kan få en ungefärlig tidsangivelse för när förslag kan väntas därifrån.

Anf. 13 GÖRAN ERICSSON (m):

Fru talman! Jag vill, trots att jag inte är interpellant, tacka Gertrud Sigurdsen för den fina redovisning som vi har fått i detta interpellationssvar. Det kan ändå finnas skäl att säga några ord i anslutning till denna debatt, där det mesta nu börjar vara sagt. Jag tror att det här i kammaren finns en stor värdegemenskap, i det att vi alla strävar efter barnens bästa. Det har framgått på ett alldeles utmärkt sätt. Denna enighet manifesterar vi nu i dag, liksom vi har gjort vid många andra tillfällen.

Från moderat håll ser vi den debatt som timat i pressen som mycket olycklig. Allmänheten bibringas där uppfattningen att det regelmässigt görs en rad misstag inom de sociala nämnderna när barn omhändertas. I andra fall har debatten gett uttryck åt uppfattningen att en stor och grov rättsosäkerhet råder på detta område. Det är häpnadsväckande att journalister har hängett sig åt denna beskrivning av seriösa prövningar i sociala nämnder, där barnens bästa, som vi har talat om här i dag, är ledstjärnan. Den debatten måste med kraft tillbakavisas, och jag tycker att de talare som har stått här i talarstolen före mig i dagens interpellationsdebatt har gjort just detta och tydligt visat en enighet.

Fru talman! Vi moderater satte oss emot några saker under socialutredningen. Det var borttagandet av de lagreglerade hjälpåtgärderna, såsom föreskrifter, förordnande av kontaktman, frivilliga omhändertaganden osv. Vi tyckte att det hade varit nödvändigt att dessa ting funnits kvar, lagreglerade i lagtexten. Det var hjälpåtgärder, åtgärder som var mildare än omhändertaganden. Vi tror att det var och fortfarande i dag är viktigt att en rad hjälpåtgärder av mildare art finns kvar i arsenalen och att omhändertagandet skall vara den yttersta konsekvensen av en viss situation i hemmet. Vi tror att denna åtgärdsarsenal med mildare former av ingripanden också kan utvidgas.

Om mitt anförande skall sluta i någon fråga till statsrådet Sigurdsen kan det vara denna: Är det möjligen så att statsrådet har eller har haft några funderingar på att undersöka om man kan hitta andra metoder för mildare åtgärder, som gör att man mera precist kan åtgärda en besvärlig situation i ett hem, dvs. utvidga denna arsenal? Det är viktigt att vi förfinar också detta instrument och därmed kan få som resultat att tvångsomhändertagandena blir färre.

Frågan om rättssäkerheten har upptagit en stor del av debatten, och den är mycket viktig. Jag tror inte att vi här i kammaren får blankt avvisa denna debatt och bara säga att den är felaktig. Det är viktigt att vi tar den till oss, granskar löpande vad som händer och följer utvecklingen.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag än en gång notera det utförliga interpellationssvaret. Jag konstaterar när jag läser det, att statsrådet tar frågan på djupt allvar. Från moderat håll stöder vi statsrådet i detta arbete.

Om omhändertaganden av barn och ungdom

Vi förutsätter att vi här i kammaren får löpande information om vad som händer i debatten och vilka förslag eller åtgärder som kan komma till följd av den.

Anf. 14 INGA LANTZ (vpk):

Fru talman! Jag skulle också vilja skicka med några synpunkter i denna debatt, trots att jag inte har interPELLERAT.

Jag tror att det är viktigt att vi ger socialtjänsten sådana personella och metodiska resurser att socialtjänsten kan klara av att ge stöd och hjälp på ett tidigt stadium, när en familj befinner sig i en kris, och på så sätt undvika omhändertagande. Om det ändå blir nödvändigt med ett omhändertagande, skall man ha möjlighet att stödja familjen.

Men vad är det som händer ute i kommunerna? Många kommuner, särskilt de som har många familjer med ekonomiska och sociala problem, brottas med ekonomiska svårigheter och har inte möjlighet att fullfölja socialtjänstlagens intentioner. Aina Westin hade visioner om hur man skulle kunna arbeta på socialkontoren i socialtjänstlagens anda, men på många håll fungerar det inte.

Låt mig beskriva hur man har det på socialkontoret i min kommun. Där har man just i dagarna 62 obehandlade barnavårdsärenden. Bara det visar att det är en fruktansvärd situation både för föräldrar och för personal. Man har för liten personal på kontoret, och man saknar resurser för att anställa mer personal, t. ex. socialarbetare och socialsekreterare. Väntetiden för ett nybesök på kontoret är tre fyra veckor. Under sådana förhållanden har man inte möjlighet att fullfölja socialtjänstlagens intentioner.

I svaret sägs att en plats på förskolan är ett viktigt stöd åt både barn och föräldrar. Men då bör man inte försämra barnomsorgen, vilket de facto kommer att bli följderna av de nya statsbidragsreglerna.

För några dagar sedan åhörde jag en diskussion mellan två fritidspedagoger, som talade om sin arbetsplats. Det framkom att de arbetade på ett fritidshem med plats för 16 barn, men på grund av stora sociala svårigheter bland barnen och deras familjer hade man fått platsantalet sänkt till 12. Trots det var det arbetsamt på fritidshemmet, och man frågade sig vad detta berodde på. Under de senaste två dagarna hade bara 5 av de 12 barnen varit på fritidshemmet, men man hade ändå haft fullt sjå med att klara arbetet. Fritidshemmet borde inte, som man sade, kallas fritidshem, utan behandlingshem.

Jag tror att förskolan kan fylla en viktig social funktion, men då måste den få tillräckligt med personal och möjligheter att arbeta. Då kan man inte, som man planerar, ta in flera barn genom överinskrivning. Det måste finnas personal om man skall kunna arbeta förebyggande inom socialtjänstens ram.

Det gäller att ge kommunerna nödvändiga resurser för att de skall kunna arbeta enligt de intentioner som socialtjänstlagen bygger på: demokrati, solidaritet och jämställdhet. De måste ges möjligheter att förverkliga dessa fina paroller. Socialtjänstlagen har som det nu är inte en chans att fungera ute

i kommunerna, framför allt inte i de kommuner där barnfamiljerna har det som svårast.

Rune Gustavsson sade att föräldrarna inte är intresserade av sina barn. Visst är de det! Men det gäller att förändra levnadsförhållandena för barnfamiljerna, så att de får tid och ork för både barn, förvärvsarbete och fritid. Att införa sex timmars arbetsdag vore enligt min mening ett viktigt steg i den riktningen. Vi måste också förändra boendemiljöerna. För att barnfamiljerna skall få det bättre måste vi dessutom förändra arbetsförhållandena. Det gäller att se frågan i ett något vidare perspektiv och inte bara säga att föräldrar inte är intresserade av sina barn. Föräldrarna måste ges en chans att hinna med både barn, arbete och fritid.

Anf. 15 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Fru talman! Låt mig först säga att jag är mycket glad för den starka politiska uppslutningen kring den sociallagstiftning vi har. Som jag sade i mitt interpellationssvar beslutade vi om den i mycket stor politisk enighet.

Även om folkpartiets företrädare inte har deltagit i den här debatten, utgår jag ifrån att de också sluter upp omkring den här lagstiftningen. Det var ju en folkpartistisk socialminister som framlade propositionerna beträffande både socialtjänstlagen och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Det känns skönt med den här politiska enigheten i tider av politisk konfrontation. Jag tror att det är mycket tillfredsställande för oss alla att vi i en sådan här socialt angelägen fråga, när det gäller att se till barnens bästa, är eniga och har en värdegemenskap, som någon sade.

Samtliga deltagare i den här debatten har framhållit just det som är utmärkande för den svenska lagstiftningen på detta område: att ha barnens bästa för ögonen, barnen är det viktigaste vi har – för att upprepa några av de uttryck som har förekommit i debatten.

Som Rune Gustavsson sade vore det bra om debatten över huvud taget inriktades på åtgärderna för att förebygga omhändertaganden – så att vi inte behöver ingripa med tvångsåtgärder.

Aina Westin sade att det inte räcker med den materiella grundtryggheten – vi måste bry oss om varandra mer. Lilly Bergander visade med sin långa erfarenhet på detta område hur svårt det är för politiker, lika väl som vi tidigare har konstaterat hur svårt det är för socialarbetarna, när man skall fatta de här besluten.

Jag vill också instämma i Lilly Berganders uttalande att vi alla har en skyldighet att ställa upp för människor, att ställa upp och ta ansvar för att barn har det bra i vårt samhälle. Vi får inte, som Lilly Bergander framhöll, säga att detta inte är mitt bord. Vi har alla en skyldighet att ingripa om vi ser att barn far illa.

Lena Öhrsvik påminde om det långa utredningsförfarande som föregick lagarna: 13 år gick innan vi framlade propositionen om socialtjänstlagen och också LVU. Det tyder på ett grundligt förfarande. Det är ingen hastigt ihoprefsad lagstiftning som den svenska riksdagen har tagit ställning till. Vi står alltså eniga bakom lagstiftningen.

Lena Öhrsvik ställde en fråga till mig rörande utredningen om barnens rätt. Enligt vad jag har inhämtat från justitiedepartementet kommer den utredningen att vara klar att avlämnas under 1984. Även socialberedningen kommer in på en del av de punkter som jag utgår från att Lena Öhrsvik avsåg med sin fråga. Också socialberedningen kommer med sitt betänkande under 1984. Socialberedningen har alltså i uppdrag att utvärdera, följa och se över den nya lagstiftningen. Det var ju också en av de åtgärder riksdagen vidtog när vi fattade det här beslutet.

Låt mig till Göran Ericsson säga, med anledning av den fråga han ställt till mig om vad man kan förvänta sig när det gäller att förfina åtgärderna enligt denna lagstiftning, att det är något som socialberedningen har att titta på. I utredningen sitter Sonja Rembo från moderata samlingspartiet. Jag utgår från att hon där kommer att framföra de synpunkter som moderaterna kan ha i detta sammanhang.

Låt mig säga att socialberedningen har just detta uppdrag efter önskemål av riksdagen. Beredningen kommer i sitt arbete att granska reglerna i den nya lagstiftningen, och den kommer också att pröva om reglerna ger ett riktigt uttryck för de intentioner som fanns bakom socialtjänstreformen. Beredningen kommer vidare att söka beskriva hur socialtjänsten kan arbeta med familjer i kris för att så långt som möjligt förebygga ett tvångsomhändertagande. Beredningen kommer också att lämna synpunkter på hur information och utbildning kring barns behov och utveckling kan ges till den som har att ta ställning i dessa mycket svåra frågor. Detta gäller såväl socialarbetare och jurister som företroendevalda i nämnder och i domstolar.

Inga Lantz pekar på socialnämndernas och socialbyråernas många gånger svåra situation när de är överlupna av andra uppdrag, t. ex. socialbidragsärenden. Inga Lantz och jag får ju tillfälle att diskutera det vid ett senare tillfälle. Men låt mig säga att socialstyrelsen skall titta närmare på om de kommuner som har infört förenklad socialbidragshantering får bättre möjlighet att syssla med socialt behandlingsarbete. Det här kan också vara en fråga om hur man organiserar arbetet inom kommunerna och inom socialtjänsten, och det är också viktigt.

Fru talman! Låt mig avslutningsvis få uttrycka min glädje över den stora uppslutningen omkring den lagstiftning som vi i stor enighet har beslutat om.

Anf. 16 LENA ÖHRSVIK (s):

Fru talman! Jag vill tillägga några synpunkter som jag inte hann ta upp i mitt förra anförande. De handlar om en större samordning när det gäller processer där barn är inblandade.

Jag har träffat en förälder vars barn har varit föremål för 60 processer. Det har då handlat om vårdnad, umgänge, verkställighet, omhändertagande, förbud mot flyttning, m. m. Detta fall är naturligtvis unikt, men i alltför stor omfattning förekommer många och långdragna processer. Det är inte möjligheten att överklaga som jag vill angripa utan antalet processer i första instans. Här finns det ett visst utrymme för en bättre samordning till gagn för alla inblandade parter. Men då måste man gå litet över gränserna. Då

handlar det inte bara om socialtjänstens arbetsområde, utan då handlar det också om lagstiftningen inom föräldrarättens område.

En annan sak som vi också måste uppmärksamma är formerna för och nivån på de insatser som socialtjänsten erbjuder, och det var en del av det som Inga Lantz också tog upp.

En ordentlig tankeställare fick i alla fall jag när UNO – utredningen om narkotikamissbrukets omfattning och orsaker – redovisade att de tunga missbrukarna så gott som alltid har en svår uppväxtsituation bakom sig och att flertalet tidigt varit föremål för åtgärder från samhällets sida. Vi måste naturligtvis ständigt utveckla våra arbetsmetoder och se till att resurser finns. Det vore utmärkt om man t. ex. kunde förändra socialbidragshanteringen genom att införa ett socialförsäkringstillägg så att socialnämnderna i större utsträckning fick arbeta förebyggande.

Hur bedömer Gertrud Sigurdsen möjligheterna till ett sådant system, t. ex. i samband med diskussioner om skatteutjämning och liknande? Det handlar nämligen om att lyfta bort en utgift från kommunerna. Detta handlar även skatteutjämningen om.

En annan fråga är sekretessbestämmelserna – de berörs ofta i diskussionen. Jag är inte beredd att lätta på sekretessen när det gäller förhållandet till massmedia. Vi får försöka stå ut med debatten. Det finns ingen anledning att lämna ut uppgifter om barnens och deras föräldrars förhållanden till offentlig debatt. Däremot finns det anledning att underlätta en myndighetssamverkan i klart avgränsade situationer. Riksdagen har också beställt en översyn av sekretessbestämmelserna i det avseendet. Där föreligger en del problem i dag.

Jag vill instämma i vad flera av de föregående talarna har sagt – att barnavårdsärenden hör till det svåraste som finns. De måste hanteras med varsamhet och med respekt för samtliga parter integritet. Hur man än vänder sig måste ju någon utreda, någon måste ta beslut och någon måste verkställa, alldeles oavsett vad massmedia säger.

Anf. 17 RUNE GUSTAVSSON (c):

Fru talman! I mitt förra anförande här citerade jag ur en artikel i DN i går angående en undersökning som gjorts i Stockholm. Inga Lantz tyckte inte om att jag gjorde det. Jag skall citera igen, denna gång från Insidan, där det står:

”Föräldrar i dag är för lite intresserade av sina barn. Många har inte tid med dem.

Det anser en stor del av den personal som jobbar med barn i Stockholm. Vuxnas nonchalans mot barnen är det mest oroande i barnens uppväxtmiljö, menar de.”

Om Inga Lantz inte tycker om vad den här personalen har sagt, har ju Inga Lantz möjlighet att fortsätta debatten om innehållet i undersökningen med denna personal i Stockholm.

Nr 33

Fredagen den
25 november 1983

Om omhändertaganden av barn och ungdom

Anf. 18 INGA LANTZ (vpk) replik:

Fru talman! Det är inte fråga om vad jag tycker om i en debatt eller inte. Det man måste fråga sig, Rune Gustavsson, är: Varför intresserar sig föräldrarna inte för sina barn, varför bryr de sig inte om sina barn? Det är orsakerna till detta man måste ta reda på. Vad jag vill är att vi måste ge föräldrarna en chans att bry sig om, en chans att ha tid, en chans att orka med. För att föräldrarna skall få denna chans måste vi förbättra arbetsförhållandena för barnfamiljerna. Vi måste förkorta restiderna, vi måste förkorta arbetstiden. Vi måste få bättre bostadsområden, som fungerar inte bara som sovplatser utan som har ett socialt innehåll, osv. Vi måste få en bra, fungerande barnomsorg. Detta är frågor man måste ställa sig med anledning av denna artikel. Det viktiga är att man får veta varför föräldrarna inte intresserar sig för barnen och vad orsaken är – inte vad jag tycker eller inte tycker om en debatt.

Anf. 19 GÖRAN ERICSSON (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret att de här frågorna skall handläggas i socialberedningen. Jag blev litet orolig när jag fick detta besked. För det första arbetar socialberedningen under en ganska hård tidspress, om jag inte är felunderrättad. För det andra har jag inte sedan jag kom till riksdagen oktober 1982 stött på någon fråga av socialt mycket komplicerad karaktär som inte handläggs i socialberedningen. Alla frågor tycks ligga där. Jag har, fru talman, svårt att förstå hur socialberedningen seriöst och med stort mått av analys och djupgående arbete skall kunna behandla alla frågor och komma med goda förslag.

Omhändertagande av barn är också en fråga som är intimt knuten till familjepolitiken i stort. Den frågan kan väl rimligen inte falla in under socialberedningen. Jag är litet orolig för att socialberedningen får så många komplicerade och svårbedömda frågor att den inte i något fall kan komma med fullgoda besked och analyser.

Jag skulle önska att statsrådet funderade litet över detta. Det är förvisso bra att vi har utredningar som arbetar, och det är förvisso bra att de inte arbetar under alltför lång tid. Men man kan inte begära för mycket av dem, och jag är rädd för att många av dessa mycket viktiga frågor – bl. a. den som vi debatterar i dag – kommer att hamna mellan stolarna eller inte bli fullständigt utredd.

Anf. 20 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Fru talman! Lena Öhrsvik frågar mig bl. a. hur jag bedömer möjligheterna att införa ett socialförsäkringstillägg, SOFT. Jag tror att det enda rimliga svaret – oavsett vilket statsråd eller vilken regering som svarar – är att det i dagens statsfinansiella läge inte är möjligt. Men låt mig tillägga: Vid mina besök ute i några kommuner har jag upplevt att man inom socialtjänstens ram har förenklat socialbidragssystemet och infört något av ett kommunalt SOFT. Tills vi har ekonomiska möjligheter att införa ett socialförsäkringstillägg tror jag det är mycket värdefullt att försöka förenkla hanteringen på det här området.

Lena Öhrsvik kom sedan in på sekretessbestämmelserna, och jag tror att också Lilly Bergander var inne på dem. Låt mig säga: Jag har haft en överläggning med justitieombudsmannen och representanter för socialdepartementet, justitiedepartementet, socialberedningen, socialstyrelsen och SSR, socionomernas fackliga organisation, där vi diskuterade just sekretesslagen. Vi var alla överens om att ingen vill ändra på sekretesslagen. Jag tror också att det kan sägas att det av den debatten framkom att man tyckte att lagen inte i alla sammanhang borde behöva tolkas så snävt som många socialarbetare har gjort. Justitieombudsmannen själv har också offentligt sagt att han tycker att lagen i många fall tolkas för snävt.

Man kan i det här sammanhanget påpeka att en länsrätts dom om omhändertagande av barn är offentlig. Det gäller inte bara själva domslutet utan också redovisningen av faktiska förhållanden och den motivering som domen innehåller. Vidare vill jag erinra om att sekretessen kan efterges av den som sekretessen skyddar. En uppgift om en enskild kan alltså lämnas ut efter samtycke från den enskilde.

Sekretessreglerna inom socialtjänsten är till för att skydda den enskildes integritet. Därom är alla överens. Det skall vara på detta sätt. För den som lämnar uppgifter till socialtjänsten om sina egna eller andra människors personliga förhållanden är det viktigt att veta att det finns ett sekretesskydd. Samtidigt är det ett samhällsintresse att oriktiga eller ofullständiga påståenden om omhändertagande av barn inte får stå oemotsagda i debatten.

Låt mig meddela att socialstyrelsen förbereder ett meddelandeblad som skall innehålla information om hur socialsekreterarna bör bete sig när de kontaktas av pressen. Det meddelandebladet skall gå ut till socialnämnderna och är avsett främst för socialsekreterarna. Bladet beräknas komma ut före årsskiftet 1983-1984.

Till Göran Ericsson vill jag säga: Jag har själv tillhört riksdagen sedan 1969 och upplevt att mycket ofta när man aktualiserar olika frågor får man konstatera att det finns en utredning. Det är klart att man kan kritisera det förhållandet, men jag tror att det är en styrka att vi har ett mycket grundligt utredningsarbete innan vi framlägger förslag och fattar beslut – det tycker jag är en styrka i svenskt politiskt liv.

Socialberedningen är också en beredning till vilken riksdagen uttalade ett önskemål om att den skall följa, utvärdera och komma med förslag, om det behövs förändringar i den här lagstiftningen. Jag kan medge att socialberedningen, och kanske andra utredningar också, har ett pressat program. Det är många uppgifter som den skall arbeta med under en ganska knapp tidsrymd. Men om jag är riktigt underrättad kommer socialberedningen att successivt avge rapporter och förslag till regeringen. Socialberedningen har redan kommit med en rapport, dvs. en kartläggning av hanteringen av LVM, en lag som vi inte diskuterar i dag men som också finns med i direktiven till socialberedningen. Min förhoppning är att socialberedningen skall hinna med att klara det, som jag medger, omfattande arbete den har.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Föredrogs och hänvisades
Förslag
1983/84:9 till konstitutionsutskottet

6 § Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1983/84:192–196 till näringsutskottet
1983/84:197 till utbildningsutskottet
1983/84:198 till arbetsmarknadsutskottet
1983/84:199 till näringsutskottet
1983/84:200 till försvarsutskottet
1983/84:201 yrkande 2 till socialförsäkringsutskottet
i övrigt till utbildningsutskottet
1983/84:202 och 203 till näringsutskottet
1983/84:204–224 till finansutskottet
1983/84:225 till utbildningsutskottet
1983/84:226 till skatteutskottet
1983/84:227–229 till näringsutskottet
1983/84:230–234 till skatteutskottet

7 § Anmäldes och bordlades

Motion

1983/84:235 av *Stig Josefson m. fl.*

Vissa avdrag för kostnader för intäkternas förvärvande, m. m. (prop.
1983/84:68)

8 § Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1983/84:8 Vissa grundlagsfrågor, m. m.

Justitieutskottets betänkande

1983/84:6 Åklagarväsendets regionala organisation m. m. (prop. 1982/
83:158)

Lagutskottets betänkande

1983/84:7 Sjunktimmer

Trafikutskottets betänkanden

1983/84:1 Trafiksäkerhet och trafikföreskrifter m. m.

1983/84:4 Godkännande av överenskommelse mellan staten och Broströms
Rederi AB (prop. 1983/84:15)

1983/84:5 Godkännande av vissa delar av ett avtal mellan staten och
Rederiaktiebolaget Gotland m. m. (prop. 1983/84:14)

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden
1983/84:6 Jämställdhetsfrågor
1983/84:7 Villkoren för arbetslöshetsersättningar m. m.

Bostadsutskottets betänkande
1983/84:6 Ändring i brandlagen m. m. (prop. 1983/84:6 och 1983/84:13)

Nr 33
Fredagen den
25 november 1983

*Meddelande om
fråga*

9 § Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 25 november

1983/84:185 av *Rosa Östh* (c) till kommunikationsministern om avgiftsbeläggningen vid SJ:s parkeringsplatser:

Riksdagen har vid upprepade tillfällen under åren 1978–1983 uttalat att spårbunden persontrafik bör prioriteras och främjas. Denna inställning, vilken torde delas av SJ, kan knappast vara förenlig med att höga och helt omotiverade parkeringsavgifter tas ut av tågresenärerna.

Från Enköping har antalet tågpendlare ökat kraftigt under senare år, och det är f. n. ca 1 200.

En av SJ ägd grusad plan har under lång tid använts för parkering. För att tillgodose det ökade antalet pendlare har kommunen iordningställt en avgiftsfri parkeringsplats. Någon risk för att någondera av parkeringsplatserna skall utnyttjas av andra än tågresenärer finns inte, eftersom järnvägsstationen ligger på avsevärt avstånd från centrum.

SJ har nu planer på att införa parkeringsavgifter av en storleksordning som torde öka bilägarnas benägenhet att använda bilen hela vägen till arbetet i stället för att utnyttja SJ:s tjänster. Jag vill därför ställa följande fråga:

Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att påverka SJ:s planering i detta och liknande fall?

10 § Kammaren åtskildes kl. 10.52.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert